

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«_____ средняя общеобразовательная школа»
МО «_____ улус» Республики Саха (Якутия)»

«Рассмотрено» Руководитель МО учителей нач.классов _____/_____/_____ Протокол № от « » _____ - 2020 г.	«Согласовано» Заместитель директора по УР _____/_____/_____ Протокол № « » _____ 2020г.	«Утверждаю» Директор МБОУ _____/_____/_____ Приказ № от « » _____ 2020г.

Рабочая программа курса внеурочной деятельности
«Дорҕоонноох саҕаны сайыннарыы»
2020-2021 учебный год
3 класс

Учитель: _____

Количество часов в неделю: 1 час

Всего часов: 33 часа

Быһаары сурук

1. Куруһуок өйдөбүлэ

Федеральной государственной үөрэх стандартын (ФГУОС) ирдэбилинэн аудитория тас еттугэр дьарыктарга 10 чаас керуллэр. Базиснай үөрэх быһааныгар (*федеральной*) миэстэтэ, үөрэтиллэр чааһа чопчу ыйыллан үөрэтиллэр таһыма үрдээтэ. Алын сүһүөх оскуола таһымыгар төрөөбүт тылы куруһуок быһыытынан үөрэтиигэ түмүк ирдэбили эмиэ федеральной государственной үөрэх стандарда сүрүннүүр.

Ити ааттаммыт докумуон быһыытынан, начаалынай үөрэхтээһин таһымыгар төрөөбүт тылы, норуот тылынан уус-уран айымньытын куруһуок быһыытынан үөрэтиигэ тэн таһымнаах түмүк ирдэнэр. Төрөөбүт тыл оҕо личность быһыытынан сайдыытын хааччыйахтааҕа этиллэр, ону сэргэ урукку өттүгэр ирдэммэт сана булгуччулаах ирдэбили — үөрэнээччигэ үөрэх дэгиттэр дьайыыларын ингэриини киллэрэр.

Хас биирдии норуот бэйэтин теребүт тылын, терут культуратын ильдэ сылдьан, үөрэтэн, сайыннаран, сүтэрбэккэ келуенэттэн келуенэҕэ тиэрдэн иһиэхтээх. Бу ебугэлэрбититтэн хаалбыт киэн туттуубут, уратыбыт буолар.

Ийэ тылын кэрэхсиир, норуотун утуе үгэстэрин билэргэ талабар оҕо сайаһас ейдеех-санаалаах буола улаатар.

Куруһуок сыала: Оҕо дорҕоонноохтук сангарар дьобурун сайыннарыы;

Соруктар:

1. Төрөөбүт тылын-өһүн бэйэтэ сатаан чочуйан, тупсаран, санаатын чуолкайдык, дорҕоонноохтук этэргэ, кэпсииргэ үөрэтии;
2. Саха тылын барҕа баай тыыныгар, умсугутар улуу күүһүгэр оҕону угуйуу уонна уһуйуу;
3. Оҕо төрөөбүт тылын билэрин ситиһии уонна бэйэтин норуотун ытыктыыр, таптыыр, кининэн киэн туттарын иитии

Билинни кэмнэ саха оболоро ийэ тылларын билбэккэ улаатан, бэйэлэрин сахалыы ейдерун-санааларын, быһыыларын-майгыларын улам сүтэрэн иьэллэр. Норуот уус-уран айымньытыгар улахан суолтаны уурбаттар. Уксун нууччалыы кинигэни аабаллар, телевизорунан нууччалыы биэриини кереллер. Нууччалыы сахалыы буккуйан санараллар. Ааспыт олохпут, улуу олонхоуттарбыт, ебугэлэрбит угэстэрэ, сиэри-туому тутууу уостан, сүтэн эрэр. Ону саналыы тыын киллэрэн уйэтитии бу дьарык иьинэн ыытыллар.

Тылынан уус-уран айымньы норуот еркен ейун, сиэрин-майгытын кунду кылаата. Норуот былыр-былыргыттан уус-уран тылынан бэйэтин олоһун, учугэйгэ, кэрэбэ тардыыытын, туохха сугуруйэрин, туохтан сиргэнэрин, бэйэтин чулуу дьоннорун эбэтэр, сиэрэ суох быһыылаах дьон туьунан айан, уос номоһо онорон кэпсиир. Саха норуота баай, бэргэн тыл кеметүнэн ырыалары, таабырыннары, остуоруйалары, ес хобоонорун, олонхолору айбыт. Бу айымньылары бастаан биирдии киһи айар, ыллыыр, остуоруйалыыр, олонхолуур,

кэпсиир. Ону уоска түхэрэн ылан, атыттар утуктэн, бэйэлэрэ себулууллэринэн эбэн, көбүрэтэн атыттарга кэпсииллэр, ыллыылар, туойаллар. Ити курдук тылынан уус-уран айымныы киһиттэн киһиэхэ, уйэттэн уйэбэ бэриллэн иһэр. Ол сылдьан уларыйар-тэлэрийэр, чочулар, онобулар, кэлин бутун норуот айымныыта буолан тупсан тахсар.

Норуот дьобура арааһын, угуһун курдук кини тылынан уус-уран айымныытын эгэлгэтэ эмиэ элбэх. Кинилэри, ис хоһоонорунан, уус-уран уратыларынан наардаан, көрүннэргэ араарабыт. Саха норуотун тылынан уус-уран айымныытын сурун көрүннэринэн: ырыалар, тойуктар, таабырыннар, ес хобоонноро, чабырбахтар, сэхэннэр, номохтор, остуоруйалар, олонхолор буолаллар.

Саха норуотун тылынан уус-уран айымныытын саамай беден көрүнэ олонхо буолар. Бухатыырдар геройдуу охсуууларын хобоонунан хобуйан көрдөрөр эпическэй (сэхэргиир) айымныыны олонхо диэн ааттыбыт.

Ханнык бабар норуот сир урдугэр араас эргимтэбэ олорор буолан, сайдыытын таыма теребут эйгэтиттэн ыйаахтаах. Терут культурабыт сайдыытыттан буттуун саха омук кэлэр кэскилэ тутулуктаах. Саха фольклора тун былыргыттан киьи киьи ейе-санаата сайдыытын тустуургэ, дьобурун уьугуннарыыга, айылгытын байытыыга сурун суолталаах .Уос номобун керуннэрэ: олонхо, ырыа, тойук, сээн, остуоруйа, туьулгэ ырыата, ес хобоонноро, чабырбахтар, таабырыннар уо.д.а баай ис хобоонноох буоланнар иитэр-уерэтэр куустэрэ улахан.

Дьэ онон төрөөбүт тыл барба баай тыныгар, умсугутар улуу кууьугэр обону кыра эрдэбиттэн угуйуу, уьуйуу, абылааьын бу дьарык сурун сыала буолар. Атын омук бэйэтин норуотун ырыатын, тойугун билбэт киьини туора керере саарбаба суох. Онтон биьиги саха омуга атын омукартан олох ураты көрүннэри баьылыбыт.

Куруьуокка саха тылынан уус-уран айымныытын үгүс көрүннэрэ киирэллэр: чабырбах, норуот ырыата, олонхо остуоруйа, үгэ, таабырын, оьуокай

2. Үөрэх былааныгар куруьуок миэстэтэ

Үөрэх федеральной базиснай былаанын үһүс барыйааныгар олобуран, аудитория тас еттугэр дьарыкка барыта холбоон 34 чаас бэриллэр: 3 кылааска — нэдиэлэбэ 1 чаас бэриллэр.

1 чиэппэр – 9 чаас, 2 чиэппэр – 7 чаас, 3 чиэппэр – 10 чаас, 4 чиэппэр – 8 чаас. Сыл устата 34 чаас

3. “Дорьобонноох сананы сайыннарыы” куруьуогу үөрэтии түмүгэ Ытык өйдөбүллэри инэриин түмүгэ

Саха тылын оскуолафа үөрэтии кэмигэр оьо маннык ытык өйдөбүллэри (*духубунай сыаннастары*) инэриннэьинэ төрөөбүт тыла сайдарыгар бэриниилээх, эппиэтинэстээх буоларыгар, бэйэтин кыаьын толору туһанарыгар эрэниэххэ сөп.

Төрөөбүт тыл — омугу сомоьолуур тыл буоларын өйдүүр.

Төрөөбүт тыл төрүт айылгыта, үйэлээх үгэхэ, этигэн кэрэтэ норуот тылынан уус-уран айымнытыгар уонна уус-уран литератураҕасөнмүтүн билэр.

Төрөөбүт тылын сайыннарар, кэлэр көлүөнэҕэ тириэрдэр ытык иэстээҕин, ийэ тыл үйэлэргэ чөл туруктаах буоларыгар тус оруоллааҕын өйдүүр.

Төрөөбүт тыл иитиллэр, үөрэнэр, айар-сайдар тыл буоларын итэҕэйэр.

Төрөөбүт тыл элбэх омук алтыһан бииргэ олорор кэмигэр, икки (элбэх) тылланы усулуобуйатыгар хас биирдии киниттэн харыстабыллаах сыһыаны эрэйэрин өйдүүр.

4. Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ

Бэйэни салайынар-дьаһанар сатабыл.

Тылын сайыннарар сыалы-соругу таба туруорунар, сатаан былаанныыр, туох-ханлык түмүккэ кэлиэхтээҕин быһа холоон билэр. Тугу билэрин-билбэтин, тугу ситэри үөрэтиэхтээҕин арааран өйдүүр. Сылга бииртэн итэҕэхэ суох төрөөбүт тылга аналлаах бырайыактарга кыттан (тус бырайыага, коллективнай бырайыак) үлэлиир.

«Тылы сэрэйэр» дьоҕуру (языковое чутье, чувство языка) сайыннарыы. Бэйэтин сааһыгар сөп тубэхэр тиэкискэ үөрэппит матырыйаалын сүннүһүнэн тыл литературнай нуормата санарар эбэтэр суруйар киһи тылыгар төһө сөпкө эбэтэр сыһа туттулларын тута «сэрэйэн» билэр, итэҕэһин, алҕаһын быһаарар, көннөрөр, бэйэтин тылыгар-өһүгэр тыл нуорматын ирдэбилин тутуһарга дьулуһар.

Тылын сайыннарар баһаны үөскэтии (потребность в совершенствовании собственной речи). Төрөөбүт тылын барҕа баайын сыаналыыр, тыл кэрэтигэр умсугуйар, этигэн тыл күүһүн, кыаһын толору туһанарга, тылын-өһүн бэйэтэ сатаан чочуйан, тупсаран, санаатын сиһилии этэргэ, кэпсииргэ дьулуһар.

Хонтуруолланыы. Бэйэ санатын өрүү кэтэнэр, көрүнэр, алҕаһа суох сангарарга, санаатын ыпсаран, хомоҕойдук этэргэ кыһаллар.

Билэр-көрөр сатабыл. Сүрүн үөрэнэр сатабыл.

Үлэ сыалын-соругун таба туруоруу. Төрөөбүт тылын үөрэтэригэр сыал-сорук туруорунан көдүүстээхтик үлэлиир.

Билиини-көрүүнү кэнэтэр араас матырыйаалы туһаныы. Сахалыы үөрэх-наука литературатыттан (тылдыттартан, ыйынныктартан, энциклопедиялартан, араас кинигэттэн) туһаннаах информацияны, билиини дөбөннүк булар, бэлиэтэнэр, түмэр, 24 ситимниир араас ньыманы табыгастаахтык туһанар. Сахалыы тахсар оҕоҕо аналлаах республика, улуус, оскуола хаһыаттарын-сурунаалларын («Кэскил», «Чуораанчык», о.д.а.) тиһигин быспакка ааҕар, араадьыйанан, телевизорунан сахалыы биэриилэри сэргээн истэр-көрөр, үөрэбэр, чинчийэр, айар улэтигэр көдүүстээхтик туһанар. Сахалыы үөрэби сайыннарар интернет-сайттартан туһалаах, наадалаах информацияны булан, сөпкө наардаан туһанар; тиэкиһи компьютерга сахалыы шрибинэн бэйэтэ тэтимнээхтик бэчээттиир; интернет нөнгүө сахалыы ытыллар араас тэрээһингэ төрөөбүт тыл литературнай нуорматын тутуһан, көхтөөхтүк кыттар.

Билиини сааһылааһын. Сага билии ыларга баар билиитигэр тирэбирэр. Атын предметтэргэ ылбыт билиитин сатаан ситимниир.

Бодоруһар сатабыл

Бииргэ үлэлииргэ үөрүйэх. Дьону кытта бииргэ алтыһан үөрэнэр, үлэлиир араас ньыманы баһылыыр (пааранан, бөлөбүнэн, хамаанданан, о.д.а). Саастыылаахтарын, улахан дьону кытта айымныылаах алтыһыы туругар кэбэбэстик киирэр (продуктивное взаимодействие), биир сыаллаах-соруктаах дьонун кытта таһаарыылаахтык, көдүүстээхтик үлэлиир үөрүйэхтэнэр (продуктивное сотрудничество).

Кэпсэтэр үөрүйэх. Кэпсэтии уратыларын өйдүүр, табан кэпсэтэр. Кэпсэтэр киһитин убаастыыр, сэнээрэр, санаатын болбойон истэр, ылынар. Ханник бабарар эйгэбэ кэпсэтэригэр дьон болбомтотун тардар, сэргэхситэр, сонурбатар, көбүлүүр сатабылы табан туһанар. Кэпсэтэр кэмнэ бэйэ көрбүтүн, истибитин, аахпытын сиһилии сэрэгиир. Дьон өйдөспөт, тыл тылга киирсибэт буолар төрүөттэрин сөптөөхтүк сыаналыыр, сатаан ырытар, өйдөһүү суолун дөбөннүк тобулар.

Кэпсэтии сиэрин (речевой этикет) тутуһар үөрүйэх. Дьону кытта алтыһыыга кэпсэтии сиэрин тутуһар, туттан-хаптан бодоруһуу ньымаларын тобоостоохтук туттар.

Сахалыы дорооболоһор, билсирэр, быраһаайдахар, көрдөһөр, бырастыы гыннарар, буйар, телефонунан кэпсэтэр, о.д.а. үгэстэри ингэриммит, күннээби олоһор өрүү туттар.

Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ

1. Араас тиэкиһи ис хоһоонноохтук аабар, үчүгэйдик толкуйдаан санарар, тылынан уонна суругунан тиэкиһи онорор.
2. Сорудабы толорорго сага араас көрүннэрин, ньымаларын баһылыыр.
3. Сэрэгэрэр киһитин болбойон истэр, кэпсэтэргэ бэлэм, кэпсэтиигэ араас санаа үөскүүрүн өйдүүр, бэйэ санаатын тиэрдэргэ кыһаллар, дакаастыы сатыыр.
4. Тэнниир, ырытар, түмэр, түмүктүүр, наардыыр, маарынныыры, хардарыта сибээһи, төрүөтү булар, хайа бабарар тиэмэбэ кэпсэтэһиигэ кыттар.
5. Атын биридимизттэри үөрэтэргэ "Литература аабыыта" төрүт буоларын уонна биридимизттэр алтыһыларыгар; гуманитарно-эстетическэй хайысхалаах биридимизттэр икки ардыларынаабы сибээстэри өйдүүр.
6. Үөрэх дьарыгын сыалын уонна соругун өйдүүр, сөптөөх ньымалары булан туттар, туһанар.
7. Үөрэх дьарыгын туруоруллубут соруктарга олоһуран былаанныыр, хонтуруолланар уонна сыаналанар, ситиһиигэ тиэрдэр ордук көдүүстээх ньымалары быһаарар.

Тустаах үөрэх биридимизтин үөрэтии түмүгэ

1. Уус-уран айымны омок уонна аан дойду култуурата, сизэр-майгы сыаннастара буоларын уонна баар үгэстэр харыстаныахтаахтарын, кэлэр көлүөнэҕэ тиэрдиллиэхтээхтэрин өйдүүр.
2. Кинигэ - киһи аймах култууратын ураты сыаннаһа буоларын өйдөөн, сизэрдээх сыһыаны олохсутар.
3. Уус-уран айымны тыл искусствота диэн өйдүүр, харыстабыллаахтык сыһыаннаһар.
4. Саха сириг уонна Россия элбэх ахсааннаах норуоттарын уус-уран литератураларын духуобунай уонна сизэргэ-майгыга сыаннастарын өйдүүр.
5. Сайдыылаах, үөрэх бары биридимэтигэр ситиһиилээх буоларга тиһиктээх аабы суолтатын өйдүүр; аан дойду, Россия историятын уонна култууратын, үтүө уонна мөкү сыһыан, сизэр-майгы туһунан бастакы өйдөбүллээх.
6. Аабы суолтатын, араас көрүннээх тиэкис (билиһиннэрэр, үөрэтэр, талар, көрдүүр, чинчийэр) уратытын уонна ис хоһоонун өйдүүр, дьүүлэһиитигэр кыттар.
7. Таска уонна искэ аабы техникатын баһылааһын, аахпыты араастаан уларытыы, уус-уран, научнай-популярнай уонна үөрэтэр тиэкистэри ырытарга судургу литературоведческой өйдөбүллэри туһаны салгы аабааччы тылын-өһүн сайдытыгар суолталаабын өйдүүр.
8. Бэйэ аабыгар сөптөөх кинигэни талары сатыыр, тиэмэнэн, алпаабытынан каталогтары уонна сүбэлиир испиһэги туһанар, бэйэ ситиһиитин, кыабын сыаналанар, тупсарынар, эбии дьарыктанарга, информация хомуйарга ыйар-кэрдэр матырыяалынан таба туһанар.

Халандаарнай – тиэмэтичэскэй былаан (34 чаас)

№	Тиэмэлэрэ	Чаас ахс	Үөрэнээччи үлэтин көрүннэрэ	Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ	Былаан наммыт күнэ	Ытыл лыбыт күнэ
1 чиэппэр – 9 чаас Айылба – барыбыт дьэбит						
1	Кирири дьарык	1	Курубуок сыалын, ис хоһоонун кытта билсибэр.	Айымнылаах үлэҕэ бабаны үөскэтэр.		
2	Айылба туһунан саха поэттарын хоһоонноро	1	Айылба туһунан хоһооннору билэр. Хоһоон изиитин сөпкө тиэрдэн аабар. Дорбуонноохтук аабарга эрчиллэр Поэтгар айылба тыаһын-ууһун тириэрдэр тылларын булар.	Ситиһиигэ тиэрдэр ордук көдьүүстээх ньымалары быһаарар.		

3	Айылба туһунан нуучча поэттарын хоһооноро	1	Хоһоон ритмин быһаарар. Хоһоон ритмигэр олобуран хоһоонноохтук ааһар. Сөбүлээбит хоһоонун өйтөн этэр.	Норуот айымньыта уонна уус-уран литературата саха төрүт олобун-дьаһабын, историятын култууратын кэстүүтэ буоларын өйдүүр, сыаналыыр.		
4	Чабырбаһа	1	Чабырбаһа түргэн тэтимнээхтик ааһарга эрчиллэр. Чабырбаһа өйгө этэргэ үөрэтэр.	Чабырбаһа уратыларын билэр. Чөл олох туһунан өйдөбүлү, сыһыаны олохсутар.		
5	Үгэ	1	Сөбүлээбит үгэтин өйтөн доргуччу талан ааһар. Айымньы туһунан бэйэ сыһыанын этэр.	Үөрэппит норуот айымньытын көрүнгүрүн ааттыыр, норуот ырыатыгар, таабырыныгар, өс хоһоонугар бэйэтин сыһыанын сатаан этэр.		
6	Тоҕо кыһын уһаабыта, сайын кылгаабыта (саха остуоруйата)	1	Айымньыны оруолларынан ааһар. Аахпыт остуоруйа туһунан бэйэ санаатын этэр. Дорҕоонноохтук ааһар. Тугу өйдөөбүтүн кэпсиир. Ыйытыларга хоруйдуур.	Остуоруйаны салгыы айарга холоноор. Таска уонна искэ ааһыы техникатын баһылыыр.		
7	Остуоруйаны инсценировкалааһын (саха остуоруйата)	1	Остуоруйа геройдарын кэпсэтиилэрин оруолунан ааһар. Оруолларынан наардыыр. Айымньыны инсценировкалыыр.	Остуоруйа – киһи-аймах үйэ-саас тухары баһарбыт баһата, кэлэр кэми кэрэхэлиир ыра санаата буоларын арааран билэр		
8	Олонхоттон быһа тардан толорууну истии «Орто дойдуну ойуулааһын»	1	Олонхо ааһыллар уратытын өйдөөн истэр. Олонхо ааһыллыытын тутуһан ааһар. Олонхо орто дойдутун ойуулааһыны болбойор	Олонхо сүрүн санаатын, норуот тылынан уус-уран айымньытын саамай бөдөң айымньыта буоларын быһаарар		
9	Дорҕоонноохтук ааһыы	1	Сөбүлээбит уус-уран айымньытын: остуоруйа, хоһоон, олонхоттон быһа тардыыны дорҕоонноохтук ааһар	Айымньыны сиһилии, кылгатын айымньы дьоруойдарын ойуулаан кэпсиир		
2 чизппэр – 7 чаас Үүнээйи						

10	Үүнээйи туһунан сахалыы хоһооннор П. Тобуруокап. Манган мастар	1	П. Тобуруокап «Манган мастар» хоһоонун дорҕоонноохтук ааҕар. Тэннээһин, тыыннааҕымсытыы холобурдарын булар	Үөрэх дьарыгын туруоруллубут соруктарга олоҕуран былаанныыр, хонтуруолланар уонна сыаналанар		
11	Үүнээйи туһунан нууччалыы хоһооннор. С. Есенин. Берёза	1	С. Есенин «Берёза» хоһоону хоһоонноохтук ааҕар. Хоһоон ис хоһоонунан ыйытыы эпизитин кинигэттэн булар.	Сорудаҕы толорорго сана араас көрүнгэрин, ньымаларын баһылыыр.		
12	Чабырҕах В Местникова Кыһын. Күһүн.	1	Чабырҕаҕы иннигэһэ суох сөптөөх тургэнинэн ааҕар	Үтүө сыһыаннаах бодоруһууну ингэрэр.		
13	Үгэ	1	Үгэни дорҕоонноохтук ааҕар. Үгэни салгыы айарга холонор.	Остуоруйа – киһи-аймах үйэ-саас тухары баҕарбыт баҕата, кэлэр кэми кэрэһэлиир ыра санаата буоларын арааран билэр.		
14	Остуоруйа	1	Таска уонна искэ ааҕыы техникатын баһылыыр. Сөбүлээбит остуоруйатын дорҕоонноохтук ааҕар	Сахалыы чуолкайдык санарар, иннибэт-толлубат, кыбыстыбат		
15	Олонхоттон быһа тардыыны ааҕыы П. Оготов. Элэс Боотур	1	Олонхо ааҕыллар уратытын өйдөөн истэр. Олонхоҕо үүнээйилэри ойуулааһыны дорҕоонноохтук ааҕар.	Төрөөбүт тылбыт кэрэтэ - олонхо тыла, олонхо - киһи аймах уһулуччулаах айымньыта, саха олоҕун сизэрэ диэн билэр.		
15	Инсценировка туруоруу (остуоруйа эбэтэр үгэ)	1	Остуоруйа геройдарын кэпсэтиилэрин оруолунан сценаҕа толорор. Айымньы уратытын уонна ис хоһоонун өйдүүр, дьүүлэхтиигэр кыттар.	Үчүгэйдик толкуйдаан санарар, тылынан уонна суругунан тиэкиһи онорор.		
3 чизпэр -10 чаас Хамсыыр-харамай						
16	Хамсыыр-харамай туһунан саха поэттарын хоһоонноро. И.Эртюков.	1	Хамсыыр-харамай туһунан хоһооннору хоһоонноохтук ааҕар. Бэйэтэ хоһоон айар.	Тэнниир, ырытар, түмэр, түмүктүүр, наардыыр, маарынныыры, хардарыта		

	Кыылар			сибээни, төрүөтү булар.		
17	Хамсыыр-харамай туһунан нуучча поэттарын хоһоонор	1	Сөбүлээбит хоһооннорун өйтөн этэр, кинилэр ис хоһооннорун ырытар. Тыынар-тыыннаах санатын уратытын бизрэн, бэйэ сыһыанын этэр	Сорудабы толорорго сана араас көрүнгөрүн, ньымаларын баһылыыр.		
18	Чабырбах «Сылгы чабырбажа»	1	Чабырбах тылынан лабырбаччы түргэнник этэр	Үөрэнэр бажаны, бэйэни сайыннарар.		
19	Үгэ	1	Норуот тылынан айымньытын кыра көрүнгөрүн интонацияны тутуһан доргуччу таска аабар	Ситиһиигэ тиэрдэр ордук көдьүүстээх ньымалары быһаарар.		
20	Үгэ	1	Бэйэ сыһыанын тириэрдэн, үгэни дорбоонноохтук аабар. Тэннээһин, тыыннаабымсыты холобурдарын булар	Сэһэргэхэр кинитин болбойон истэр, кэпсэтэргэ бэлэм, кэпсэтиигэ араас санаа үөскүүрүн өйдүүр, бэйэ санаатын тиэрдэргэ кыһаллар, дакаасты сатыыр.		
21	Саһыл, Бөрө дьукаахтаспыттара (саха остуоруйата)	1	Остуоруйа геройдарын кэпсэтиилэрин оруолунан аабар. Оруолларынан наардыыр.	Бодоруһууга майгы-сигили нуорматын, бэйэ эппиэтинэһин сайыннарар, салайынар.		
22	Нуучча норуотун остуоруйата	1	Айымньыны хайдах интонациялаахтык аабары быһаарар. Остуоруйаны дорбоонноохтук аабар.	Сирдээх быһыны, атын дьонго амарах сыһыаны сайыннарар. Бииргэ үлэлиир сатабылы сайыннарар		
23	Олонхоҕо бухатыыр ата	1	Олонхоҕо бухатыыр атын туһунан дорбоонноохтук аабар. Олонхо геройдарын саналара уратылаабын билэр, үтүктэн аабарга холонор.	Кэпсэтэригэр тугу ситэ истибэтэбин, өйдөөбөтөбүн ыйыталаһар;		
24	Сөбүлээбит айымньыны дорбоонноохтук аабы	1	Норуот тылынан айымньытын кыра көрүнгөрүн: өс хоһооннорун, ырыалары, таабырыннары арааран	Үтүө сыһыаннаах бодоруһууну инэрэр.		

			билэр			
25	«Куоскалар уонна саһыл» остуоруйаны инсценировка	1	Остуоруйа геройдарын кэпсэтиилэрин оруолунан сценаҕа толорор. Айымньы уратытын уонна ис хоһоонун өйдүүр, дьүүлэһиитигэр кыттар.	Сыалы-соруу ситиһэр ньымаларын уонна усулуобуйаларын төһө сөпкө талбытын сыаналыыр.		
4 чизпэр – 8 чаас Көтөр кынаттаах						
26	Көтөр кынаттаах туһунан саха поэттарын хоһооноро К. Уурастырап. Кэбэ	1	Көтөр кынаттаах туһунан араас поэттар хоһооннорун тэнниир. Дорҕоонноохтук ааҕарга үөрэнэр.	Үөрэнэр баҕаны, бэйэни сайыннарар.		
27	Көтөр кынаттаах туһунан нуучча поэттарын хоһооноро	1	Сөбүлээбит хоһооннорун өйтөн этэр, кинилэр ис хоһооннорун ырытар.	Сахалы чуолкайдык санарар, иннибэт-толлубат, кыбыстыбат		
28	Чыычаах туһунан чабырҕах. В Местникова. Чыычаах оҕото	1	Норуот тылынан айымньытын кыра көрүҥнэрин интонацияны тутуһан доргуччу таска ааҕар	Сорудаҕы толорорго сана араас көрүҥнэрин, ньымаларын баһылыыр.		
29	Оһуокай «Туллуктар»	1	Оһуокай тылын-өһүн болҕойор. Кылааска оһуокай тылын этэр оҕону үтүктэр.	Оһуокай мелодияларын араастарын билсибэр. Дьонтон ыйыталаһан эбэтэр кинигэттэн булан, кылгас оһуокай тылын суруйар.		
30	Саха остуоруйата «Чаркый икки Барыллыа икки»	1	Остуоруйаны таска ааҕар. Остуоруйаҕа баар дьүһүннүүр, сыаналыыр тылы таба көрөн бэйэ тылыгар-өһүгэр тутта үөрэнэр. Бэйэ остуоруйатын айар.	Бодоруһууга майгы-сигили нуорматын, бэйэ эппиэтинэһин сайыннарар, салайынар.		
31	Араас норуот остуоруйата «Инсэлээх улар» (эвен остуоруйата)	1	Остуоруйаны оруолларынан ааҕар. Остуоруйаны дорҕоонноохтук ааҕар	Айымньы уратытын уонна ис хоһоонун өйдүүр, дьүүлэһиитигэр кыттар.		
32	Олонхоҕо кыталыгы ойуулааһын	1	Олонхоҕо кыталыгы ойуулааһыны дорҕоонноохтук ааҕар	Олонхо норуот тылынан уус-уран айымньытын саамай бөдөң		

				айымньыта буоларын быһаарар		
33	Проектнай үлэ «Чыычаахтар»	1	Айар бырайыакка кыттар, тугу эмэ толкуйдаан, айан, чинчийэн оцорор. Бөлөбүнэн үлэ кэмигэр кэпсэтиигэ кыттар, дофотторун этиилэрин истэр, санаатын этэр, сүбэлэхэр.	Айымньылаах үлэбэ баҕаны үөскэтэр Үөрэх дьарыгын сыалын уонна соругун өйдүүр, сөптөөх ньымалары булан туттар, туһанар.		
34	Литературнай оонньуу	1	Хоһооннор, остуоруйалар, үгэлэр ааттарын билэр. Талбыт айымньытын дорҕоонноохтук ааҕар	Бэйэ ситиһиитин, кыабын сыаналанар, тупсарынар, эбии дьарыктанар		

Туһаныллар литература

1. Емельянов Н.В. Саха өһүн хоһоонноро. Дьокуускай, Бичик, 2017.
2. Моисеева Д.Е. Норуот тылынан уус-уран айымньыта обону иитиигэ оруола. – Народное образование Якутии. – 3/98.
3. Петрова Т.И. Саха тыла барахсан. — Дьокуускай: Бичик, 2006
4. Семенова У.А. Саха таабырыннара. Дьокуускай, Бичик, 2017
5. Скрябина А.Д. Чабырбаабы уерэтии ньымалара. — Дьокуускай: «Ситим» УИФ, 1994.
6. Саха таабырыннара, Өс хоһоонноро, чабырбахтара. – Якутск: Бичик, 2006.
7. Саха остуоруйалара Дьокуускай, Бичик, 2019.
8. Саха фольклора. Дьокуускай, 1993
9. Филиппова Н.И, Чехордуна Е.П ,Флегонтова У.М .Олонхо: ебугэ уерэбэ уонна билини кэм..Дьокуускай «Офсет» 2006.
10. Филиппова Н.И. Олонхону оскуолаба уерэтии. Дьокуускай Кинигэ издательствота 1981.
11. Чаабы-чыыбы чабырбахтар. – Дьокуускай, 1992.
12. Чехордуна Е.П. Мин дойдум – олонхо дойдута. - Дьокуускай: «Бичик», 2006
13. Чехордуна Е.П., Иванова Е.П. Олонхо эйгэтэ - Дьокуускай: «Бичик», 2005